

Безкоровайна Є.О., студентка

Науковий керівник: Соболь О.І., к.ю.н.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

ПОНЯТТЯ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ (СТ. 258) КК УКРАЇНИ

Гарантування миру та безпеки є однією з актуальних проблем для кожної держави світу. Боротьбу з тероризмом визначено одним із пріоритетних напрямів діяльності ООН та інших міжнародних організацій.

Захист конституційних прав людини та громадянина, зокрема захист державою життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканності та безпеки відповідно до ст. 3 Конституції України, визнаються найвищою соціальною цінністю і головним обов'язком держави [1].

Питання терористичних злочинів у цілому досліджували такі вчені, як: В. Антипенко, О. Багрій-Шахматов, О. Бантишев, В. Борисов, В. Глушков, А. Данилевський, В. Ємельянов, В. Журавльов, В. Зеленецький, А. Ізетов, М. Іманли, В. Коваленко, В. Комісаров, В. Крутов, В. Кубальський, С. Кузьмін, С. Мохончук, Л. Новікова, М. Рибачук, І. Рижов, Б. Романюк, Л. Сав'юк, М. Семикін, О. Семенюк, В. Тихий, О. Шамара та ін.

Найбільш небезпечним з усіх видів терористичних діянь є терористичний акт, ознаки якого передбачені у ст. 258 КК України.

У чинному Кримінальному кодексі України під терористичним актом розуміється застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної

влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою [2].

У Законі України «Про боротьбу з тероризмом» визначення поняття терористичного акту полягає у злочинному діянні у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена статтею 258 Кримінального кодексу України [3].

Як бачимо, формулювання кримінально-правової норми надто розпливчате і не відображає сутності й характерних відмінних ознак цього злочину. Законодавець визначив, що родовим об'єктом цього злочину є громадська безпека, але з цим ми погодитися не можемо.

Слід погодитися з ученими і практиками, які пов'язують тероризм з репресивною, жорстокою формою боротьби проти політичних і класових супротивників насильницькими методами залякування [7, с. 30]. У цьому зв'язку, родовим об'єктом терористичного акту є основи національної безпеки, а тому ця стаття повинна належати до розділу першого Особливої частини Кримінального кодексу України.

Найбільш вагомим є визначення конкретного безпосереднього об'єкта, якими є ті суспільні відносини, на які безпосередньо посягає винний. Терористи при вчиненні терористичного акту посягають на різні суспільні відносини, тобто на безпосередні об'єкти: життя та здоров'я людей, знищення матеріальних цінностей шляхом вчинення вибухів та підпалів, тощо. Але це не головна мета їх злочинних дій, а лише засіб досягнути певних поступок від владних структур.

Безпосереднім об'єктом тероризму є безпека держави у різних сферах її функціонування: політичній, економічній, соціальній, національній, релігійній тощо, що залежать від спрямованості конкретного суспільно небезпечного діяння та вимог терористів, які прагнуть незаконним шляхом змінити

управління у тій чи іншій сфері національної безпеки. Тому він може бути різним за змістом [7, с. 31-32].

Але вже при суто зовнішньому сприйнятті цього складу злочину звертає на себе увагу його очевидна недосконалість, громіздкість і перевантаженість зайвою інформацією, яка має характер деталізації, що ускладнює як застосування цього складу злочину при кваліфікації терористичних діянь у слідчо-судовій практиці, так і відмежування складу терористичного акту від суміжних складів злочинів [4, с. 233].

З усіх численних ознак, що характеризують терористичний акт, у спеціальній літературі останнім часом виділяють такі: 1) вчинення загальнонебезпечних (саме загальнонебезпечних, а не будь-яких суспільно небезпечних) діянь або погроза такими діяннями, що породжує загальну небезпеку; 2) публічний характер виконання з розрахунком на широкий резонанс; 3) навмисне створення стану страху, напруженості, спрямованого на залякування населення; 4) застосування насильства відносно одних осіб (невинних жертв) або майна з метою спонукання до певної поведінки інших осіб (суб'єктів впливу), від яких залежить прийняття вигідних для терористів рішень (органи державної влади, місцевого самоврядування, міжнародні організації, певні фізичні та юридичні особи). Саме сукупність указаних ознак у їх взаємозв'язку та взаємообумовленості характеризує терористичний акт як злочин, що вчиняється у реальній дійсності. Відсутність у діянні будь-якої з указаних ознак свідчить про відсутність самого терористичного акту. Цією сукупністю ознак терористичний акт відрізняється від суміжних злочинів, які можуть містити будь-які з цих ознак, але не всі в їх сукупності [4, с. 234-235].

На думку автора, існує необхідність виділення такого виду права, як антитерористичне право та кримінальних правопорушень терористичного характеру, що логічно впливає з чинного законодавства України, відповідає міжнародним стандартам у сфері протидії тероризму і обумовлене потребами вітчизняної кримінально-правової та криміналістичної науки і практики [5, с. 121].

Найбільш реальним шляхом формування юрисдикції права збройних конфліктів щодо тероризму є шлях спирання на чинні міжнародно-правові документи, які створюють основу для розвитку ідеї визначення терористичних актів злочинним засобом збройної боротьби. У подальшому це через криміналізацію діяння в національних законах та введення міжнародних злочинів тероризму й терористичного акту до Статуту Міжнародного кримінального суду має перспективу реалізації відповідальності [6, с. 399].

Отже, на нашу думку, законодавець повинен формулювання кримінально-правової норми більш уточнити та конкретизувати, щоб це допомагало при кваліфікації та при розмежуванні злочинів. Також нашій країні потрібно спиратися на чинні міжнародно-правові документи, які створюють основу для розвитку ідеї визначення терористичних актів злочинним засобом збройної боротьби. Погоджуючись за автором, хочу зазначити, що існує реальна необхідність виокремлення антитерористичного права, оскільки вагомість даного питання стала найактуальнішою проблемою сьогодення. Цю проблему не можливо розглядати так поверхнево, адже вона потребує більш детального та глобального вивчення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96 – ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – Ст. 49.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 25-26. - Ст. 131.
3. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV у редакції Закону України від 07.05.2017 р. [Електронний ресурс].
4. Ємельянов В. П. Терористичний акт: загальне поняття, відмежування від суміжних злочинів та шляхи вдосконалення складу злочину [Електронний ресурс] / В. П. Ємельянов // Вісник Асоціації кримінального права України. - 2015. - № 1(4). - С. 233-244.
5. Скуба Г. В. Поняття та сутність кримінальних правопорушень терористичного характеру / Г. В. Скуба // Науковий вісник Міжнародного

гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. - 2014. - Вип. 12(2). - С. 120-122.

6. Антипенко А. В. Терористичний конфлікт як об'єкт регулювання міжнародного права збройних конфліктів / А. В. Антипенко // Актуальні проблеми держави і права. - 2012. - Вип. 67. - С. 493-502.

7. Балтаг Д. Поняття, причини та класифікація тероризму / Д. Балтаг, О. Балан // Міжнародна конференція «Тероризм і національна безпека України». – К., 2012. – С. 30-32.

Белієва А.А., студентка

Науковий керівник: Соболь О.І., к.ю.н.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ АБО ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ

Розбудова правової держави та розвиток демократичних засад суспільного життя передбачають визнання пріоритету загальнолюдських цінностей. Згідно зі ст. 3 Конституції людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціально цінністю [1]. Проголосивши ці цінності, Україна прямує до правової держави, яка відповідно до Конституції гарантує кожному не тільки право на свободу та особисту недоторканність, а й дійовий механізм реалізації конституційних установлень. Однією з ефективних ланок такого механізму є кримінально-правові засоби, які передбачають встановлення відповідальності за посягання на життя, здоров'я, свободу та недоторканність особи.

Проблему незаконного позбавлення волі або викрадення людини досліджували такі відомі правознавці, як Р. Адельханян, П. Біленчук, Р. Белкін,

А. Дубровіна, В. Журавель, А. Іщенко, В. Коновалова, О. Колесніченко, Н. Кліменко, В. Кузьмічов, В. Лукашевич, В. Олішевський, А. Політов, А. Платонов, А. Ноур, В. Шепітько та ін

Злочини, пов'язані з викраденням людей, є досить поширеними в усьому світі. За офіційною статистикою, щороку їх жертвами стають близько 15 тис. осіб, із яких 10 тис. викрадають з метою отримання викупу. Актуальною ця проблема є й для України, де за даними Департаменту інформаційних технологій МВС України за останні три роки спостерігається істотне зростання кількості зареєстрованих злочинів за ст. 146 КК України [2]. Причому слід ураховувати, що злочини, пов'язані з незаконним позбавленням волі та викраденням людини, мають значну латентність [3, с. 155], та те, що ця проблема боротьби з незаконним позбавленням волі та викраденням людини набуває особливої актуальності в Україні.

Об'єктивна сторона незаконного позбавлення волі, викрадення людини та захоплення заручників полягає у протиправному перешкоджанні людині вільно обирати своє місце перебування та позбавленні свободи переміщення у просторі шляхом фізичного обмеження.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини відрізняються від захоплення заручників особливою метою, яку переслідує суб'єкт злочину, і яка є обов'язковою ознакою складу злочину. Діючи з прямим умислом, винний має на меті спонукання родичів заручника, державної або іншої установи, підприємства чи організації, фізичної, юридичної або службової особи до здійснення, або, навпаки, утримання від здійснення будь-якої дії як умови звільнення заручника. Інакше кажучи, злочинець пов'язує звільнення заручників із задоволення своїх вимог, які він висуває вказаним вище особам і органам держави.

Зокрема, при незаконному позбавлення волі або викраденні людини, винна особа має на меті: 1) заволодіти майном потерпілого чи інших осіб; 2) одержати вигоди майнового характеру (набувати певні майнові права, створити чи зберігати можливість фактичного користування чи розпорядження